

YAZARLAR VE LEVIATHAN:
SİYASET VE EDEBİYAT ÜZERİNE SEÇME MAKALELER
GEORGE ORWELL

BEYOĞLU KİTABEVİ

45

YAZARLAR VE LEVIATHAN:
SİYASET VE EDEBİYAT ÜZERİNE SEÇME MAKALELER
GEORGE ORWELL

Derleyen

Hasan Aksakal

Türkçesi

Kerem Güner

Yayın Yönetmeni

Hikmet Akyüz

Editör

Hasan Aksakal

Son Okuma

Hikmet Akyüz

Grafik Tasarım

Mehmet Ali Varış

© Beyoğlu Kitabevi, 2025

ISBN 978-625-97036-4-0

1. Baskı: Ağustos 2025

Kitabın tüm yayın hakları Beyoğlu Kitabevi'ne aittir.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz.

Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

BEYOĞLU KİTABEVİ

Akyüz Kitap Yayıncılık Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti.

Çatmamescit Mah. Camadan Sokak No: 25/3

Beyoğlu / İstanbul

Tel. (507) 858 35 06

www.beyoglukitabevi.com

Sertifika No: 27977

Baskı

Uzunist Dijital Matbaa A. Ş.

Akçaburgaz Mah. 1584 Sok. No:21 Esenyurt / İstanbul

Tel. (0212) 945 48 42

Matbaa Sertifika No: 68922

Bu eser Veysel Aral'ın katkılarıyla yayınlanmıştır.

YAZARLAR
VE
LEVIATHAN
SİYASET VE EDEBİYAT ÜZERİNE
SEÇME MAKALELER

GEORGE ORWELL

DERLEYEN
HASAN AKSAKAL

TÜRKÇESİ
KEREM GÜNER

GEORGE ORWELL

George Orwell (1903-1950), Hindistan doğumlu Britanyalı yazar, gazeteci ve düşünürdür. Gerçek adı Eric Arthur Blair olan Orwell, sömürge yönetiminde polis memurluğu, sahafılık ve gazetecilik gibi çeşitli işlerde çalıştıktan sonra edebiyata yönelmiştir. Totaliter rejimlere karşı keskin eleştirileriyle tanınan

Orwell, *Hayvan Çiftliği* (1945) ve *1984* (1949) romanlarıyla çağının en etkili yazarlarından biri haline gelmiştir. Ayrıca denemeleri, sade üslubu ve toplumsal adalet vurgusuyla modern edebiyatın önemli yapıtları arasında yer alır.

KEREM GÜNER

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa'da Orman Endüstri Mühendisliği bölümünde öğrenim gören Güner'in Beyoğlu Kitabevi'nden yayımlanan Élie Halévy'nin *İngiltere ve İmparatorluğu*, Louis de Bonald'ın *Siyasi ve Dini İktidar Teorisi* çevirileri bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	
Dünya Karanlığa Hapsolurken...	
George Orwell'ın Eserlerinde Siyaset ve Edebiyat İlişkisi	
Hasan Aksakal	
	7
Neden Yazıyorum?	
	15
Yazarlar ve Leviathan	
	25
Siyaset ve İngilizce Dili	
	35
İspanya İç Savaşına	
Dönüp Yeniden Bakmak	
	53
Madenin Derinliklerine Doğru	
	79
Kuzey ve Güney	
	91
Milliyetçilik Üzerine Notlar	
	105
Şiir ve Mikrofon	
	129

DÜNYA KARANLIĞA HAPSOLURKEN...

GEORGE ORWELL'IN ESERLERİNDE SİYASET VE EDEBİYAT İLİŞKİSİ

HASAN AKSAKAL

George Orwell (1903-1950), Türkiye’de gerçek anlamda yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde geniş bir okur kitlesine ulaşmış bir *bestseller* olarak tanınsa da, yirminci yüzyıl İngiliz edebiyatının en etkili figürlerinden biridir. Orwell yalnızca 1984 veya *Hayvan Çiftliği* gibi romanlarıyla değil, olağanüstü keskin gözlem gücüne ve sıradışı sadeliğe sahip denemeleriyle de çağının entelektüel çevrelerinde saygın bir yer edinmiştir. Her daim hayatın içinde, toplumsal adalet mücadelesinde olan Orwell’ın edebiyat ve siyaset –hatta kimi bağ-

---

* Siyasi düşünceler tarihi doçenti, İZÜ Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümü öğretim üyesi.

lamlarda ekonomi– ilişkisi çerçevesinde kaleme aldığı denemeleri, özellikle Britanya İmparatorluğunun krizine ve bir bütün olarak dünyanın dönüşümünün en sert evrelerinden birine tekabül eden 1935-49 döneminde başka bir edebi yetkinliğe, başka bir düşünsel derinliğe ulaşmıştır. Bu dönemde kaleme aldığı yazılardan birinde kullandığı “Soğuk Savaş” tabiri,¹ Orwell’in ömrünün vefa etmeyeceği uzunca ve karanlık bir dönemin; 1947’den 1991’e uzanan kabaca 45 yıllık küresel ideolojik, siyasi ve ekonomik rekabetin kavramsallaştırılmasına ilham olmuştur. Yani Orwell, 1949’da yayınlanan 1984 adlı romanıyla totalitarizmin tomografisini çekmekle kalmamış, makaleleriyle Soğuk Savaşın isim babası da olarak yirminci yüzyılın hem siyasi edebiyatına hem de bizzat siyasi-ideolojik söylemine yön vermiştir.

Ardında böylesine önemli bir entelektüel miras bırakan George Orwell’in denemeleri, yazıldıkları dönemin olduğu gibi, günümüzün ideolojik, kültürel, toplumsal mücadelelerini anlamak açısından da pusula niteliğindedir. Bu nedenle, bilhassa edebiyat ve siyaset ilişkisini merkeze alan makalelerinden tematik bir derleme yaparak, onun düşünsel evrenine yeni bir pencere açmayı amaçlıyoruz. Umulur ki bu derleme –radikalleşen siyasi söylemlerin kolektif bir irrasyonelliğe dönüşmesinden uluslararası hukukun değersizleştirilmesine, sanat ve düşüncenin çok-boyutlu krizinden Gazze’deki tarihin en göz önünde gerçekleştirilen/en belgeli soykırımına kadar– pek çok bakımdan 1930-40’lı yıllara benzeyen günümüzün uluslararası siyasetine ve yazarların Leviathanlaşan hükümetlere karşı kırılgan konumuna dair anlamlı dersler çıkarmaya katkı sağlar.

---

1. Orwell bu ifadesini, *Tribune*’de 19 Ekim 1945’te yayınladığı “You and the Atomic Bomb” adlı yazısında kullanmıştır. Yazının sonlarına doğru, “Toptan bir çöküşe değil de antikçağın köle imparatorlukları kadar dehşet verici düzeyde istikrarlı bir döneme gidiyor olabiliriz... Bu, barış olmayan bir barış, sürekli bir *soğuk savaş* olacaktır.” der.

Peki, yirminci yüzyılın ilk yarısındaki önemli siyasi gelişmelerinin yakın şahidi ve İkinci Dünya Savaşının laboratuvarı adanılan İspanya İç Savaşında rol alan bir demokratik sosyalizm militanı olarak George Orwell, eserleriyle bugün bize ne söylemektedir? Küresel ölçekte otoriter yönetimlerin baskın hale geldiği, liderlerin giderek 1930’ların siyaset diliyle konuştuğu, propaganda aygıtlarının ve dezenformasyonun her yere hâkim olduğu, algı yönetiminin toplumsal fayda yaratımının önüne geçirildiği bugünün dünyasında Orwell’in edebi-entelektüel mirası tam olarak nedir? Hemen cevaplayalım: Orwell’in eserlerini günümüzde okumak, düşünce ve ifade özgürlüğünün her geçen gün yok edildiği, aktif yurttaşlık reflekslerinin her yerde zayıflatıldığı, insan haysiyetinin ve küresel adalet hissinin iyiden iyiye anlamsızlaştırıldığı koşullarda bir alarm zili etkisi yaratmaktadır.

***

1903 yılında Britanya Hindistan’ında doğan Eric Arthur Blair, bildiğimiz ismiyle George Orwell, sömürge yöneticilerinden oluşan varlıklı bir ailenin çocuğuydu. İmparatorluğun Burma’daki (Myanmar) emniyet müdürlüğünde polislik kariyerini terk edip yazarlığa yönelmesi,² onu içinden geldiği ‘eşitlik’siz, ‘özgürlük’süz, ‘kardeşlik’siz düzene isyan eden bir bilincin sesi olmaya sevk edecekti. 1929’dan 30’ların ortalarına dek süren Büyük Depresyon döneminde işçilerin, evsizlerin ve düşkünlülerin arasında, hakikaten ağır bir sefalet içinde yaşadığı Paris, Londra ve Lancashire-Yorkshire sokaklarında gördüklerinin hıncıyla 1936’da (artık iyiden iyiye

---

2. Orwell’in Hindistan emperyal polisi ve etrafındaki dünyayla ilişkisine dair, bkz. George Orwell, *Burma Günleri*, çev. Deniz Canefe, İstanbul: Can Yayınları, 25. baskı, 2024; George Orwell, “Bir Fili Vurmak”, *Neden Yazıyorum?* (içinde), çev. Metin Yetkin, İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013, s. 95-103.

bir Avrupa savaşına dönüşen) İspanya İç Savaşına katılan Orwell, yalınkat bir sol söylemi benimsemenin dünyada hiçbir şeyi düzeltmeye yetmeyeceğini gördü.³ Solun içindeki baskıcı talepler, otoriterleşme temayülleri, Stalinizmin kurumsallaşan yalanları ve insanlık-dışı uygulamaları gibi hallerle karşılaşması, onu Nazizm-karşıtlığı nispetinde Stalinizm-karşıtı da olan bir yazara dönüştürdü. “Bütün hayvanlar eşittir, ama bazıları daha eşittir” ifadesine yer verdiği *Hayvan Çiftliği*’nde tüm iktidarların yozlaşmaya ve ikiyüzlülüğe sürüklendiğini etik ve dilsel bir dürüstlikle ortaya koyarken kastettiği rejim sadece ırkçı Naziler değil, Stalin yönetimiydi de... Orwell, benzer eleştirilerini Britanya’daki İşçi Partili siyasetçilere yöneltmekten de ömrü boyunca sakınmayacaktı. Sözü’nün kısası, son on yılı veremle de mücadele ederek geçen Orwell’ın kırk altı yıllık hayatı, siyasi beklentiler doğrultusunda hakikati eğip bükmeye hiç tevessül etmeyen ve düşüncesiyle eylemini bütünleştirmeye çalışan bir entelektüelin hikâyesi olarak ibretlidir.

***

Modern distopyaların başyapıtı kabul edilen 1984, bugünden bakıldığında, çokça kullanılan “hakikat-sonrası çağ”ın bir kehaneti gibi görülecektir. Hakikatin, dilin, düşüncenin, toplumun, ahlakın ve tarihin totaliter bir rejim tarafından baştan kurgulanıp yeniden yazılarak insanlara dayatıldığı kasvetli bir dünyada, Orwell her bir insanın hafızasına, düşüncesine ve diline yapılan müdahalenin nasıl dehşetengiz bir denetim mekanizması yarattığını roman boyunca ustalıkla anlatmaktadır. 1984’te merkezi birer yer

---

3. George Orwell, *Paris ve Londra’da Beş Parasız*, çev. Berrak Göçer, İstanbul: Can Yayınları, 2015; George Orwell, *Wigan İskelesi Yolu*, çev. Sibel Alaş, İstanbul: Alfa Yayınları, 2021; George Orwell, *Selam Olsun Katalonya’ya*, çev. Celâl Üster, İstanbul: Can Yayınları, 2024.

tutan “çift düşün”, “Büyük Birader”, “yenisöylem”, “hakikat bakanlığı”, “düşünce polisi” gibi kavramlar, parçası olduğumuz dijital çağın gözetim ve denetim toplumunda tekrar tekrar can sıkıcı anlamlar kazanmaktadır.⁴

Yine 1984’ün en çarpıcı ifadelerinden biri olan “Büyük Birader seni izliyor” cümlesi, günümüzde insanı paranoyaklaştıran distopik bir metafor olmaktan çıkarak çağın aleni gerçeklerinden birine dönüşmüştür. Dijitalleşmeyle birlikte otoritenin gözetimi –başkalarının gözetimine ve *stalker*lığına da öncülük ederek– Orwell’in bile hayal edemeyeceği sofistike bir noktaya varmış durumdadır. Orwell, dışsal gözetimden ziyade, bireyin kendi kendine sansürü içselleştirmesi ve susmaya alışıarak kendi özgürlüğünü zincire vurması üzerine yaptığı vurguyla, bugün, eşit yurttaşlar olarak doğmuş yüz milyonların –yani bizlerin– zamanla “boyun eğenler” haline nasıl dönüştüğünü göz önüne sermektedir. Bu tablo, birçok ülkedeki yurttaşları, çok zaman önce güvence altına alınmış anayasal haklarıyla gözetim-denetim toplumunun ürkütücü dinamikleri arasında sıkıştırmakta; Orwellci bir dünya görüşünü yayıp büyötmektedir. Hem dezenformasyonun hem de dezenformasyonla mücadelenin hükümetlerin tekeline girdiği ve sivil unsurların söz hakkının sürekli kısıtlandığı bir yerde, insanlara “2+2=5” dedirtmek yalnızca bir mantık sorunu değil, bireyin totaliter zihniyete teslimiyetinin de ifadesine dönüşmektedir.

Artık, yapay zekâyla üretilen görsellerle, kurgu ve montajla düzenlenen videolarla, alternatif gerçeklerle, deep fake gibi teknolojik araçlarla kamuoyunun şekillendirildiği sosyal medya platformlarında algoritmik manipölasyonların hükümetlerce sıklıkla yapıldığı bir sahtekârlıklar çağında yaşıyoruz. Ana-akım medya

---

4. Terimlerin Türkçelerini kullanırken Celâl Üster’in çeviri tercihlerine sadık kalıyorum. Bkz. George Orwell, 1984, çev. Celâl Üster, İstanbul: Can Yayınları, 83. baskı, 2025.

platformlarından servis edilen haberlerin yalan olduğunu ise daha uzunca bir süredir biliyoruz. Medya ve siyasetin işbirliğiyle yaratılan sahtekârlığa ve organize yalana karşı –Edward Snowden’den Julian Assange’a, devletlerin Orwellvâri tahakküm araçlarına dair hakikati tüm dünyaya ifşa eden “müesses nizam-karşıtı kahramanlar” a rağmen– başını kuma gömen gazeteciliğin yanı sıra zihni kurumsal fren sistemleriyle hadım edilmiş akademinin, kirli ilişkileri nedeniyle iktidara itaat etmiş hâkim ve savcılarının, uysallaştırılmış veya ele geçirilmiş sivil toplum örgütlerinin itibarının da çöküşünü hep birlikte izliyoruz.

“NewSpeak” veya “Yenisöylem” perspektifi de siyasetin dilinin, toplumsal, siyasal veya ekonomik hakikatleri –herkesin gözü-nün önünde olduğunda bile– nasıl çarpıtabildiğini yahut saklayabildiğini göstermektedir. Bugün tüm dünyada iktidarların siyasi söylem ve jargonları ‘noktasında’, sansürlenmiş/baskılanmış bir kamusal dil ve (yazarının başını belaya sokmadan dile getirebildiği nispette) alternatif/sosyal medyaya sıkışan düşünce kırıntıları, Orwell’in tarif ettiği türden bir “dilsizleştirme” sürecine maruz bırakıldığımızı kanıtlamaktadır.

Orwell’in zihninin ve etik tavrının sarsılmaz bütünlüğü bu hususlara ışık tutan denemelerinde tüm berraklığıyla görülmektedir. “Siyaset ve İngilizce Dili”, bilimden siyasete her alanda dilin yozlaşmasının düşüncenin felcine giden yolu nasıl açtığını tartışırken, “Yazarlar ve Leviathan” ile “Neden Yazıyorum?” başlıklı denemeler, yazarların bireysel vicdanlarıyla siyasi iktidar odakları arasındaki gerilimi nüanslı bir biçimde ortaya koymaktadır. “Milliyetçilik Üzerine Notlar”, ideolojik körlük karşısında entelektüel dürüstlüğü savunurken, İspanyol İç Savaşında dönüp yeniden baktığı yazısında Orwell devrimci romantizme ve Stalinizme karşı okurlarına uyarılarda bulunmaktadır. “Madenlere Doğru” adlı yazı işçi sınıfının yirminci yüzyılda büyük çoğunluk tarafından

takdir edilmez oluşunu vurgulamakta, toplumsal bakış açısının zamanla nasıl değiştiğini göstermektedir. Bu yazıyla “Kuzey ve Güney”in mukayesesini yapan deneme birlikte değerlendirildiğinde toplumsal tarih için yeni yorumlara kapı aralanmaktadır. Dolayısıyla Orwell’in eserlerinde merkezi yer tutan *Hayvan Çiftliği* ve 1984, yukarıda zikredilen (artık maalesef distopik olmaktan çıkan) ürkütücü-baskıcı kavramların edebi ve alegorik biçimlerde nasıl vücut bulduğunu tüm netliğiyle göz önüne sermekte, burada derlenen makaleler ise söz konusu iki görkemli romanın tezlerini tamamlamaktadır.

***

George Orwell’in çağdaşları olarak sayabileceğimiz Arthur Koestler, Boris Pasternak, Albert Camus ve Václav Havel gibi edebiyatla siyaseti bir araya getiren başka yirminci yüzyıl sanatçılarıyla karşılaştırılarak değerlendirilmesi, yarattığı edebi tarzın küresel etkilerini ve mirasını daha iyi anlamayı mümkün kılacaktır.

Hiç şüphesiz, Orwell yirminci yüzyılın yalnızca şahidi değil, yaşayan hafızası olarak da okunmalıdır. Onun romanları, anlatıları ve denemeleri, kurmacanın sınırlarını aşarak düşünsel eyleme dönüşme gücüne sahiptir. Bu yüzden Orwell’a geri dönüp bugünün karanlığından çıkış yolu aramak nostaljik bir edebi jest değildir. Aksine, şayet özgürlüğü, hakikati ve insanlık haysiyetini savunmak hâlâ vicdani bir görevse Orwell çağdaşımızdır.

Bu durumda soru gayet açıktır: Orwell’in çağdaşı olmak bize hakikat ve yalan karşısında nasıl bir sorumluluk yüklemektedir?